

SELETUSKIRI

regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2021–2027 ranna- ja sisevete kalalaeva energiatõhususe parendamise toetus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse kalandusturu korraldamise seaduse § 42 lõike 1 ja 52 lõike 3 alusel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja valmistas ette Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalanduspoliitika osakonna nõunik Margus Medell (tel 625 6239 margus.medell@agri.ee) ja sama osakonna nõunik Juhani Papp (tel 625 6265 juhani.papp@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Karina Torop (tel 625 6520 karina.torop@agri.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523 laura.ojava@agri.ee).

Eesti ranna- ja siseveekogude kutselisel kalapüügil on 2023. aasta seisuga aktiivses kasutuses 2493 kalalaeva. Neist merekalapüügil 1989 ja siseveekogude püügil 504. Peaasjalikult on tegemist suhteliselt väikeste alustega, mille keskmine pikkus on 6,11 meetrit ning aluste keskmine mootorivõimsus on 28 Kw. Ranna- ja siseveekogude kutselisel kalapüügil kasutatavate aluste keskmine vanus on suhteliselt kõrge - 26 aastat. Kalalaevastiku majandustulemusi määravad paljud tegurid, millest üheks väga oluliseks võib lugeda püügile kuluvat energiat. Peamiselt kasutavad ranna- ja sisevete kalalaevad kütusena fossiilkütuseid (diislikütus ja mootoribensiin), mille põlemisel eritub keskkonda süsihappegaasi, di-lämmastikoksiidi ja metaani ehk kasvuhoonegaase tekitavaid ühendeid, elektrimootori jõul liikuvaid kalalaevu on ranna- ja sisevete kalapüügi sektoris väga vähe. Lisaks sellele, et tegemist on taastumatu energiavaruga, on järgmistel kümnenditel oodata nafta ja teiste fossiilkütuste kallinemist ning hindade volatiilsuse suurenemist, mis suurendavad kalapüügile kuluvat energia hinda veelgi. Keskkonnalased ja ka majanduslikud põhjused loovad vajaduse liikuda vähem kütust kulutava ja CO₂-heidet tekitava majanduse suunas. Üleminek uuematele, väiksema kütusetarbimisega ning keskkonnasõbralikumatele mootoritele nõuab suuri investeringuid, mida ranna- ja sisevete kalurid teha ei suuda.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 11 paragrahvist.

Eelnõu esimese peatükiga sätestatakse meetme määruse üldsätted.

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala.

Määrusega kehtestatakse „Euroopa Merendus-, Kalandus ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021 – 2027 (edaspidi *rakenduskava*) meetme „Perioodi 2021–2027 ranna- ja sisevete kalalaeva energiatõhususe parendamise toetus“ raames antava toetuse andmise, kasutamise ja maksmise tingimused ning kord.

Eelnõu teise peatükiga sätestatakse toetuse andmise eesmärk, toetatavad tegevused, toetatava tegevuse määr, suures ja vorm, abikõlblikud ja abikõlbmatud kulud, nõuded ostumenetlusele ning nõuded toetuse taotlejale.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ja toetatavad tegevused.

Lõikega 1 sätestatakse meetme eesmärk, mis on vähendada ranna- ja sisevetel püügil kasutatavate kalalaevade kütusekulu, suurendada energia efektiivset kasutamist kalalaeva käitamisel ja vähendada CO₂ heiteid keskkonda. Meede panustab EMKVF-i rakenduskava 2021–2027 prioriteedi 1 „säästva kalanduse edendamine ning vee bioloogiliste ressursside taastamine ja säilitamine“ erieesmärgi 2 „energiatõhususe suurendamine ja CO₂ heite vähendamine kalalaevade mootorite asendamise või moderniseerimise kaudu“ eesmärkide saavutamisse. Meede panustab Euroopa roheline kokkuleppe eesmärkide saavutamisse, rohelepe keskendub CO₂ heitmete vähendamisse transpordisektoris, seega ka kalanduses mis on samuti oluline CO₂ heitmete tekitaja. Samuti panustab meede PÕKA eesmärgi „keskkonnateadlikult ja jätkusuutlikult kalavarusid majandades on kalavarud heas seisus“ saavutamisse.

Lõikega 2 sätestatakse, et meetme eesmärkide saavutamiseks antakse toetust riikliku kalaevaregistri segmentidesse 4S2 ja 4S4 kantud ranna- või sisevete püügil kasutatavate kalalaevade mootorite asendamiseks. Laevamootorite moderniseerimist ei toetata, kuigi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikkel 18 seda lubab. Eesti ranna- ja sisevete laevadel kasutatakse üldreeglina päramootoreid, mida ei ole võimalik ega ka mõistlik moderniseerida. samuti on väga keerukas moderniseerimise korral tuvastada mootori kütusekulu vähenemist ning seda kas mootori võimsus ei ole moderniseerimise tagajärjel suurenenud.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse vorm ja maksimaalne määr ning abikõlblikud kulud

Lõikega 1 sätestatakse, et kalalaevade mootorite asendamist toetatakse tegelikult tekkinud ja tasutud kulude alusel.

Lõikega 2 sätestatakse, et maksimaalne toetus mootorite asendamiseks on 40% abikõlblike kulude maksumusest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 rida 1 sätestab, et kalalaevade mootorite asendamisega seotud tegevusi, mis on kirjeldatud määruse nr 2021/1139 artiklites 17, 18 ja 19 võib toetada maksimaalselt 40% tegevuse abikõlblikest kuludest.

Lõikes 3 sätestatakse, et abikõlblikud on sellised § 2 lõike 1 punktis 1 sätestatud tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, mis tehakse mõistlikult, sihtotstarbeliselt, majanduslikult otstarbekalt, ja kõige säästlikumal viisil ning kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikliga 63 ning mis on vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks.

Lõikes 3 punktis 1 sätestatakse abikõlblikud kulud. Abikõlblikud on kulud mis on seotud laevamootori vahetamisega ja hilisema ekspluatatsiooniga. Näiteks, kui vahetatakse välja aluse päramootor, siis on abikõlblik komplektse mootori ostmise ja paigaldamine. Kui vahetatakse välja aluse sisemootor, siis on abikõlblikud ka mootori paigaldamisega seotud kulud, näiteks mootori vundamendi rajamine, samuti laeva sisemootori nõuetekohase ekspluateerimisega seotud kulutused, näiteks käigukasti, sõuvõlli, sõukruvi, kütusepaagi, sumbuti, mootori jahutus ja juhtimissüsteemi jms ostmise kulu. Kui alusele paigaldatakse elektrimootor, siis on abikõlblik ka energiasalvestussüsteemi (akupank) ostmise ja paigaldamise kulu, samuti elektrimootori kaabelduse ja juhtimissüsteemi ostmise ja paigaldamise kulu ning akude laadimisseadme ostmise kulu, samuti kulutused sõuvõlli, sõukruvi, mootori vundamendi jms ostmiseks või rajamiseks. Laevamootori või lisaseadmete liisimine mootorite vahetamiseks ei ole lubatud. Tegevused peavad olema ellu viidud hiljemalt 2 aasta jooksul arvates toetuse määramisest. Seega võib liisinguperiood olla maksimaalselt 24 kuud. Samuti ei ole võimalik liisingmakseid taotlejale kompenseerida, kuna soetatud seadmete omand toetuse saajale läheb üle alles siis, kui viimane osamakse on tasutud. Seega on liisingu kasutamine laevamootorite väljavahetamisel ka suhteliselt vähetõenäoline.

Lõikes 3 punktis 2 sätestatakse, et abikõlblikud on kulutused, mis tehakse toetusobjekti nõuetekohaseks tähistamiseks.

Lõikes 4 sätestatakse, et programmiperioodil võib ühe ranna- või sisevete kalapüügilaeva kohta toetust taotleda ühel korral. Kui toetuse taotlejal on mitu riiklikus kalalaevaregistris segmendis 4S2 või 4S4 registreeritud laeva, võib ta toetust taotleda kõikide laevade kohta. Kalalaeva mootori võimsus ei või suureneda. Näiteks kui toetuse taotlejal on alus, mille mootori võimsus on riiklikus kalalaevaregistris 15Kw, siis on võimalik sellele laevale asendada mootor maksimaalse võimsusega 15 Kw või vähem. Juhul, kui alus on kantud registrisse mootori võimsusega 0 Kw (sõudepaadina), ei ole võimalik sellele alusele mootori asendamist taotleda. Aluse mootori võimsust arvestatakse alati riiklikusse kalalaevaregistrisse kantud mootori võimsuse alusel. Transpordiameti poolt väljastatud väikelaeva tunnistusele märgitud maksimaalne mootori võimsus, mis on lubatud alusel kasutada, ei ole laeva mootori asendamise toetuse aluseks. Samuti ei tohi suureneda laeva kogumahtuvus. Nõude kehtestamise aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 18 lõike 2 punkt c, ehk väikesemahulise rannapüügi laevade puhul ei ole uuel või moderniseeritud mootoril rohkem võimsust kilovattides kui senisel mootoril.

Lõike 5 punktidega 1–5 sätestatakse nõuded kalalaevale, mille mootori asendamist taotletakse.

Punktiga 1 sätestatakse, et kalalaev mille mootori asendamist taotletakse, on kantud maaeluministri 28. novembri 2017. a määruse nr 79 „Kalalaevastiku segmendid ja nende tunnused, kalalaevastiku segmenti kantavale kalalaevale esitatavad nõuded ning kalalaevastiku segmenti lisamise võimalus“ § 2 lõikes 1 nimetatud kalalaevastiku 4S2 või 4S4.

Punktiga 2 sätestatakse, et toetust ei saa anda nende ranna- ja sisevete kalapüügil kasutatavate kalalaevade mootorite asendamiseks, millel kasutatakse veetavaid püügivahendeid. Veetavad püügivahendid on nõukogu määruse (EL) 1967/2006 artikli 2 punkt 1 mõistes mistahes püügivahendid, välja arvatud veoõnged, mida veetakse kas kalalaeva mootori jõul või hiivatakse vintside abil, kui kalalaev on ankrus või liigub aeglaselt, sealhulgas eelkõige veetavad võrgud ja tragid. Veetavad võrgud on sama määruse artikli 2 punkt 1 alapunkt a mõistes traalnoodad, paadinoodad ja kaldanoodad.

Punktiga 3 sätestatakse, et ranna kalapüügil kasutatav kalalaev peab olema olnud registreeritud Eesti kutselise kalapüügi registris vähemalt viis aastat enne toetuse taotlemise esitamise aastat. Viie aasta arvestamisel võetakse aluseks esmaregistreerimist registris. Kalalaev võib olla olnud vahepeal ka registrist välja kantud ja hiljem uuesti registrisse tagasi kantud. Samuti võib kalalaev olnud registreeritud vahepeal mõne teise Euroopa Liidu liikmesriigi kalalaevaregistris. Lisaks ei ole 5 aasta arvestuses määrav laeva omanikuvahetus või muud registritoimingud. Nõude kehtestamise alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 18 lõike 2 punkt b ehk laev on olnud liidu laevastikuregistris registreeritud vähemalt toetustaotluse esitamise aastale eelneva viie kalendriaasta jooksul.

Punktiga 4 sätestatakse, et 4S4 segmenti kuuluv sisevetel kasutatav kalalaev peab olema kasutusele võetud vähemalt 5 aastat enne taotluse esitamise aastat. Sisevete kalapüügil kasutatava laeva kasutuselevõtmist saab tõendada näiteks Transpordiameti poolt väljastatud väikelaeva registreerimise tunnistusega, kui alus on riiklikus kalalaevaregistris registreeritud vähem kui 5 aastat. Erisus on tingitud sellest, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 18 lõike 2 punkt b laieneb ainult merel kasutatavatele rannapüügilaevadele, mis on kantud segmenti 4S2.

Punktiga 5 sätestatakse, et ranna- või sisevete kalapüügilaev peab kuuluma laevastiku osasse, mille kohta näitab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1380/2013 artikli 22 lõikes 2 osutatud viimane püügivõimsuse aruanne, et püügivõimsus on struktuurses tasakaalus selle osa

jaoks määratud püügivõimalustega. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) nr 1380/2013 artikli 22 lõike 2 alusel peab liikmesriik iga aasta 31. maiks esitama Komisjonile aruande, mis käsitleb nende kalalaevastike püügivõimsuste ja püügivõimaluste vahelist tasakaalu. Aruanne avalikustatakse Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi koduleheküljel. Juhul, kui kalalaevastike püügivõimsuste ja nende püügivõimaluste vaheline tasakaal ei vasta kehtestatud normidele, ei ole võimalik 4S2 (rannapüügialused, millega püütakse kala merel) segmendi laevadele toetust anda ning toetuste taotleja peab arvestama, et tema alus ei vasta määruse nõuetele. 4S4 segmendile (sisevetel kasutatavad kalalaevad) see nõue ei laiene.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse toetuse mitteabikõlblikud kulud

Punktidega 1–8 sätestatakse mitteabikõlblikud kulud.

Punktis 1 nimetatud kuludest on käesoleva meetme raames abikõlbmatud investeeringud ranna- ja sisevete kalalaevadel, mis on toetuse taotluse esitamise aastale eelneva kahe kalendriaasta jooksul tegelenud kalapüügiga vähem, kui 60 päeva Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 13 punkti 1 alusel. Samuti on abikõlbmatud kulud, mis suurendavad kalalaeva püügivõimsust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 13 punkti a alusel.

Punktis 2 sätestatakse, et kulud mis on tehtud enne taotluse PRIA-le esitamise päeva, on abikõlbmatud. Kulude all tuleb mõista, et enne toetuse taotluse PRIA-le esitamise päeva väljastatud arved, aktid, lepingud, tellimiskirjad, tehtud maksed jms, on abikõlbmatud olenemata sellest, kas toetuse taotleja kasutab kassapõhist või tekkepõhist rammatupidamise süsteemi.

Punktis 4 ja 5 sätestatakse, et mitteabikõlblik on kasutatud asjade ostmise kulu. Samuti ei ole abikõlblik mootori paigaldamise kulu ilma mootori ostmiseta. Sätestatakse, et mitteabikõlblik on mootoriga kaasnevate seadmete, näiteks kütusepaak, sumbuti, jahutus- või juhtimisseadmed, akupangad jms, ostmine ilma mootorit ostmata.

Punktis 8 sätestatakse, et mitteabikõlblik on kulu, mis on toetatava tegevuse seisukohast põhjendamatu. Põhjendamatud on sellised kulud, mis ei ole otseselt seotud tegevuse eesmärgi saavutamise, näiteks mootori ostmise puhul varuosade, tööriistade, määrdeainete, kütuse jms ostmise kulu.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded ostumenetluse läbiviimisele.

Lõikega 1 sätestatakse, et toetuse taotleja peab toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või ostetava vara mõistliku maksumuse väljaselgitamiseks korraldama ostumenetluse.

Lõikega 2 sätestatakse piir, mille puhul peab toetuse taotleja kavandatava töö või teenuse või ostetava vara hankimiseks võtma vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust. Hinnapakumuse saamiseks peab toetuse taotleja esitama ettevõtjale pakkumiskutse, kus on kirjeldatud, millist tööd, teenust või vara soovitakse. Pakkumiskutsed, mis konkureerivatele ettevõtjatele esitatakse, peavad olema identsed ning pakkumiskutsete esitamine peab olema tõendatud, näiteks pakkumiskutsele lisatud e-kirjaga, millega kutse on saadetud. Saadud hinnapakumused peavad olema võrreldavad ja vastama pakkumiskutses kirjeldatud tööle, teenusele või kaubale. Saadud hinnapakumused peavad olema tõendatud, näiteks hinnapakumused on allkirjastatud (digitaalse või käsiallkirjaga) või on hinnapakumusele lisatud pakkumuse saamist tõendav dokument, näiteks koopia e-kirjast, millega hinnapakumuse saadi, või mõni muu dokument, mis tõendab hinnapakumuse saamist.

Kui kavandatava töö, teenuse või kauba käibemaksuta maksumus jääb alla 5000 euro, ei ole võrreldavate hinnapakumuste võtmine kohustuslik ja piisab hinnakalkulatsiooni esitamisest. Hinnakalkulatsioonis tuleb selgelt tõendada, millisel viisil töö, teenuse või kauba hind saadi. Tõendiks võib olla näiteks hinnapakumuse, e-poe väljavõte, eksperthinnang, hinnakiri,

informatsioon teenust või kaupa pakkuva ettevõtte koduleheküljelt. Lisatud informatsioon peab olema kontrollitav ja taasesitav. Hinnapakkumusel peab olema selgelt välja toodud pakutava mootori tehniline spetsifikatsioon, kasutatavate komponentide nimetus jms.

Lõikega 3 sätestatakse, et piirduda saab vähema arvu hinnapakkumustega, kui kolme hinnapakkumuse küsimine on objektiivselt võimatu. Näiteks juhul, kui toodet pakub vähene arv tootjaid, siis selle kinnituseks võib esitada saadetud pakkumuskutsed, millele on vastatud eitavalt.

Lõikega 4 sätestatakse tingimused hinnapakkumusele.

Lõikega 5 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või hinnapakkust küsida tulumaksuseaduse § 8 tähenduses endaga seotud isikutelt. Seotud isikud on järgmised:

- 1) abikaasad, elukaaslased või otse ja küljjoones sugulased;
- 2) ühte kontserni kuuluvad äriühingud äriseadustiku § 6 tähenduses;
- 3) juriidiline või füüsiline isik, kellele kuulub vähemalt 10% selle juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 4) isikule kuulub koos teiste temaga seotud isikutega kokku üle 50% juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 5) juriidilised isikud, kelle aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest üle 50% kuulub ühele ja samale isikule või seotud isikutele;
- 6) isikud, kellele kuulub üle 25% ühe ja sama juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 7) juriidilised isikud, kelle juhatuse või juhatust asendava organi kõik liikmed on ühed ja samad isikud;
- 8) tööandja ja tema töötaja, töötaja abikaasa, elukaaslane või otsejoones sugulane;
- 9) isik on juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige, juhtimis- või kontrollorgani liikme abikaasa või otsejoones sugulane.

Lõikega 6 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või lõikes 2 sätestatud nõude eiramiseks jaotada osadeks toetatava tegevuse raames tellitavat tööd või teenust või ostetavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv või vajalik sama eesmärgi saavutamiseks. Taotleja võib jaotada toetatava tegevuse raames tellitava tööd või teenust või ostetavat vara osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud. Näiteks ei ole lubatud soetada mootori komponente eraldi. Funktsionaalse koostoime all tuleb mõista, et kui mõni seadme osa jätta soetamata, ei ole võimalik seadet kasutada eesmärgipäraselt.

Lõikega 7 sätestatakse, et toetuse taotleja ei pea valima odavaimat, kui see on objektiivselt põhjendatud. Objektiivne põhjendus ei saa olla mingi tootemargi või tootja eelistamine. Näiteks on objektiivsed asjaolud mingid spetsiifilised funktsioonid, mis parendavad seadme kasutusefektiivsust, seadme hooldus ja garantiitingimused, seadme väljavahetamise kiirus seadme rikke korral jms.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuded ostumenetluse läbiviimisele riigihangete registris.

Lõikega 1 sätestatakse, et kui kavandatava töö või teenuse või vara eeldatav käibemaksuta maksumus on 60 000 eurot või sellest suurem, tuleb ostumenetlus läbi viia elektrooniliselt riigihangete registris, olenemata sellest, et toetuse taotleja ei ole hanke kohuslane riigihangete seaduse mõistes. Hanke läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHSi tähenduses“. Ostu võib läbi viia ka peale PRIA toetuse rahuldamise otsuse saamist. Sellisel juhul esitab toetuse saaja toetatava tegevuse eelarve. Nõude viia ostumenetlus läbi elektroonselt riigihangete registris eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise aluseks olevaid hankeid või oste. Analoogset

ostumenetlust rakendatakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“. Paragrahv 7 lõikes 1 nimetatud ettevõtjad, kellele on KPS-i alusel ja korras antud kaluri kalapüügiluba püügiks merel või siseveekogul, ei ole hankijad RHS-i tähenduses ning neile ei laiene RHS-i nõuded.

Lõikega 2 sätestatakse, et juhul kui toetuse taotleja korraldab ostumenetluse pärast taotluse esitamist, tuleb esitada toetuse taotlemisel prognoos. Prognoosis tuleb selgelt tõendada, millisel viisil töö, teenuse või kauba hind saadi. Tõendiks võib olla näiteks hinnapakkumus, e-poe väljavõte, eksperthinnang, hinnakiri, informatsioon teenust või kaupa pakkuva ettevõtte koduleheküljelt. Lisatud informatsioon peab olema kontrollitav ja taasesitatav.

Lõike 3 punktidega 1–7 sätestatakse tingimused ostumenetluse korraldamisele riigihangete registris.

Lõikega 4 sätestatakse nõuded hinnapakkumusele.

Lõikega 5 sätestatakse, et taotleja ei või jaotada riigihangete keskkonnas teostatavat ostu osadeks eesmärgiga eirata ostu teostamiseks kehtestatud korda või nõudeid, eriti kui lepingu esemeks on funktsionaalselt koos toimivad või sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud asjad, teenused või tööd. Toetuse saaja võib jaotada riigihangete keskkonnas teostatava ostu osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Lõikega 6 sätestatakse, et taotleja võib loobuda ostumenetluse korraldamisest riigihangete registris, kui see on objektiivselt põhjendatud, eelkõige kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või pakkujate paljus. Ostumenetlusest loobumine peab olema tõendatud.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Lõikega 1 sätestatakse, et toetust võib taotleda äriregistris registreeritud ettevõtja, kes on selle kalalaeva omanik, mille mootori asendamiseks toetust taotletakse ning kellele on kalapüügiseaduse alusel ja korras antud kaluri kalapüügiluba püügiks merel või siseveekogul. Kaluri kalapüügiluba on kehtiv, kui selle eest on tasutud riigilõiv ning kaluri kalapüügiluba on välja võetud.

Toetuse taotlejal peavad olema vajalikud rahalised vahendid või finantsmehhanismid, et katta tegevus ja hoolduskulud tegevuste puhul, mis hõlmavad taristuinvesteeringut või tootlikku investeeringut, et tagada investeeringute finantskestlikkus.

Lõike 2 punktidega 1–8 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Punktiga 5 sätestatakse, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik, kes tegeleb kalapüügiga merel või siseveekogul või vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise, turustamise või hulgi- ja jaemüügiga, ei tohi olla toime pannud karistusseadustiku §-s 209, 209¹, 210, 389¹, 391 või 393 sätestatud süütegu, mis on seotud Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisega. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 11 lõike 3 sätestab, et ilma, et see piiraks rangemate riiklike õigusnormide kohaldamist, nagu on kokku lepitud asjaomase liikmesriigiga sõlmitud partnerluslepingus, ei ole käitaja esitatud toetustaotlus käesoleva artikli lõike 4 kohaselt kindlaks määratud ajavahemiku jooksul vastuvõetav, kui asjaomane pädev asutus on teinud lõpliku otsusega kindlaks, et käitaja on EMKF-i või EMKVF-i kontekstis toime pannud direktiivi (EL) 2017/1371 artiklis 3 määratletud pettuse. Nimetatud direktiivi artiklis 3 määratletud pettused on üle võetud karistusseadustikku ja kuna partnerluslepingus ei ole Eesti rangemate õigusnormide kohaldamise võimalust ette näinud, siis piirdubki siin lõikes sätestatud süütegude loetelu vaid nendega. Samuti on oluline tuvastada

nimetatud süütegude puhul seos Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisega.

Uuena on EL tasandil (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 11 punktiga 5) ette nähtud ka siseveekogudel kalapüügiga tegelevate käitajate suhtes, kes on toime pannud Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisi, võimalus jätta nende taotlus rahuldamata. Ehk selles punktis sätestatud nõude täitmist kontrollitakse nii merel kui ka siseveekogudel kalapüügiga tegelevate isikute suhtes.

Punktiga 6 sätestatakse, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik, kes tegeleb kalapüügiga merel või siseveekogudel või vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise, turustamise või hulgi- ja jaemüügiga, ei tohi olla taotluse esitamise kuule vahetult eelnenud 36 kuu jooksul või Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul toime pannud kalapüügiseaduse § 75 lõikes 2 või 3, §-s 76, 77, 78 või 78¹, § 79 lõikes 2 või 3 või §-s 81, 85, 87 või 88 või karistusseadustiku §-s 279, 344 või 345 sätestatud süütegu, mida käsitatakse kalapüüginõude tõsise rikkumisena kalapüügiseaduse § 71 lõike 1 punkti 1 tähenduses. Komisjoni delegeeritud määruse nr 2022/2181, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 2021/1139 Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta seoses toetustaotluste vastuvõetamatuse alguskuupäevade ja ajavahemikega, artikli 3 lõike 1 kohaselt on käitaja esitanud toetustaotlus kindlaks määratud ajavahemiku jooksul vastuvõetamatu, kui pädev asutus on kindlaks teinud, et taotluse esitanud käitaja on toime pannud nõukogu määruse (EÜ) nr 1005/2008 artikli 42 lõike 1 või nõukogu määruse (EÜ) nr 1224/2009 artikli 90 lõike 1 kohase tõsise rikkumise. Punktis 7 loetletud kalapüügiseaduse ja karistusseadustiku vastutussätted rikkumiste eest vastavad eelnimetatud EL-i määrustes nimetatud kalapüüginõuete rikkumistele. Seejuures peab Keskkonnaamet olema vastava rikkumise määratlenud tõsise rikkumisena määruse nr 1005/2008 artikli 3 lõikes 2 nimetatud kriteeriumite alusel, määratledes põhjustatud kahju, rikkumise ulatuse, selle maksumuse ja kordumise. Kui kalapüüginõuete rikkumine määratletakse tõsise rikkumisena, tehakse karistusregistrisse märke, et tegemist on kalapüügiseaduse § 71 lõike 1 punkti 1 tähenduses kalapüüginõude tõsise rikkumisega. Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1139 artikli 11 lõikega 5, võivad liikmesriigid kooskõlas riigisiseste õigusnormidega kohaldada taotluste vastuvõetamatuse ajavahemikku, mis on komisjoni delegeeritud määruse nr 2022/2181 I lisas kehtestatud ajavahemikust pikem. Seejuures teatud rikkumiste korral sõltub toetuse taotluste vastuvõetamatuse periood isikule määratud rikkumispunktide arvust. Seejuures võivad liikmesriigid taotluste vastuvõetamatuse ajavahemikku kohaldada ka toetuse taotluste suhtes, mille on esitanud need siseveekogudel kalapüügiga tegelevad käitajad, kes on toime pannud riigisisestes õigusnormides määratletud raskeid rikkumisi, kuigi rikkumispunktide arvestuse süsteem siseveekogudel kalapüügiga tegelevatele isikutele ei kohaldu. Võttes arvesse nõukogu määruse nr 1224/2009 artikli 90 lõikes 4 sätestatud, mille kohaselt juhul, kui kalalaevatunnistuse omanik ei soorita kolme aasta jooksul eelmise tõsise rikkumise kuupäevast veel ühte tõsist rikkumist, kustutatakse kalalaevatunnistusel kõik tõsiste rikkumiste eest määratud punktid, millest tulenevalt ja selleks, et tagada nii merel kui ka siseveekogudel kalapüügiga tegelevate isikute ühetaoline kohtlemine, on eelnõus sätestatud, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik ei tohi olla taotluse esitamise kuule vahetult eelnenud 36 kuu jooksul või Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul toime pannud kalapüüginõuete tõsist rikkumist.

Punktis 8 sätestatakse, et taotlejale kuuluva § 3 lõikes 5 nimetatud kalalaevaga on taotluse esitamise päevale vahetult eelnenud kahel kalendriaastal püütud kala vähemalt 60 kalendripäeva. Püügipäevasad loetakse püügipäeviku või elektroonilise püügipäeviku alusel. Kalapüügiga tegelemine ei eelda tingimata tulu tekkimist kalapüügist.

Eelnõu kolmas peatükk sätestab nõuded toetuse taotlemisele.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse nõuded taotluse esitamisele ja taotlusele.

Lõikega 1 sätestatakse, et toetuse taotlusi saab esitada ainult elektroonselt läbi PRIA e-teenuste keskkonna kalandusturu korraldamise seaduse § 7 lõige 3 alusel.

Lõikega 2 sätestatakse, et PRIA avalikustab taotluste vastuvõtmise alguse ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning oma veebileheküljel.

Lõikega 3 sätestatakse, et PRIA peatab taotluste vastuvõtmise, kui toetuse andmiseks ettenähtud eelarve on ammendunud. Taotluste vastuvõtmise peatamiseks ja taasavamisest teatab PRIA ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel.

Lõike 4 punktidega 1–10 sätestatakse millised andmed ja dokumendid taotluses esitatakse.

Punktiga 2 sätestatakse, et tuleb märkida ettevõtte suurus, näiteks mikro, väike/keskmine või suur ettevõtte.

Punktiga 3 sätestatakse, et koos taotlusega kirjeldatakse lühidalt tegevusi ja eesmäärke.

Punktiga 4 sätestatakse, et toetuse taotlusel tuleb märkida tegevuste alguskuupäev, mis üldreeglina võiks olla toetuse taotluse esitamise päev või esitamisele järgnev päev, kui võib omal riisikol tegevustega alustada. Tegevuste lõppkuupäev ei või olla pikem kui üks aasta arvates PRIA toetusotsuse saamisest. Lõppkuupäeva fikseerimisel tuleb toetuse taotlejal kaaluda, kui kiiresti ta suudab tegevused lõpetada. Põhjendatud juhtudel on võimalik küsida PRIA-lt pikendust tegevuste elluviimiseks, kuid mitte pikemaks ajaks kui üks aasta arvates PRIA toetusotsuse saamisest.

Punktis 5 sätestatakse, et toetuse taotlusele tuleb lisada eelarve tegevuste lõikes. PRIA loob eelarve esitamiseks tarkvaralahenduse e-teenuste keskkonda.

Punktis 7 sätestatakse, et koos hinnapakumustega tuleb esitada kalalaeva uue mootori tootja väljastatud dokument, kus on kirjeldatud soetatava mootori tehnilised andmed, sealhulgas mootori võimsus Kw-des. Tootjapoolne dokument võib olla mootori sertifikaat, tehniline kirjeldus, tootepass vms.

Punktis 8 sätestatakse, et hinnapakumuse saamiseks peab toetuse taotleja esitama ettevõtjale pakkumiskutse, kus on kirjeldatud millist tööd, teenust või vara soovitakse. Pakkumiskutsed, mis konkureerivatele ettevõtjatele esitatakse, peavad olema identsed ning pakkumiskutsete esitamine peab olema tõendatud. Näiteks on pakkumiskutsele lisatud e-kiri, millega kutse on saadetud. Saadud hinnapakumused peavad olema võrreldavad ja vastama pakkumiskutses kirjeldatud tööle, teenusele või kaubale. Saadud hinnapakumused peavad olema tõendatud. Näiteks on hinnapakumused allkirjastatud (digitaalse või käsiallkirjaga) või on hinnapakumusele lisatud hinnapakumuse saamist tõendav dokument, näiteks koopia e-kirjast, millega hinnapakumuse saadi, või mõni muu dokument, mis tõendab hinnapakumuse saamist.

Lõike 5 punktiga 1 sätestatakse, et toetuse taotlusesse märgitakse EL tulemusnäitajad, milleks on energiatarbimine, mis põhjustab CO₂ heite vähenemist (liitrit tunnis).

Lõikes 5 punktidega 2 ja 3 sätestatakse, et toetuse taotlusesse märgitakse kalalaeva keskmine fossiilkütuse kulu (liitrit tunnis) enne mootori väljavahetamist ja keskmine fossiilkütuse kulu (liitrit tunnis) pärast kalalaeva mootori väljavahetamist. Laevamootorite kütusekulu sõltub suurel määral laeva sõidukiirustest ja laeva kaalust. Keskmise kütusekulu arvestamisel tuleb arvesse võtta erinevaid laevamootori kasutamise viise, näiteks kütusekulu tunnis tühikäigul, kütusekulu tunnis tavapärasel ülesõidul ja kütusekulu koormatud laevaga sõidul, seda nii enne kui pärast laevamootori vahetamist. Juhul, kui laevamootor vahetatakse välja elektrimootori vastu, siis on fossiilkütuste kulu automaatselt 0.

Lõikes 5 punktis 4 sätestatakse, et toetuse taotluses märgitakse ära, milline on asendatud moori kütuseliik. Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/46 artikli 1 alusel käsitletakse kalalaevade uusi mootorid energiatõhusatena, kui nad kasutavad kütusena vesinikku, ammoniaaki, sise põlemismootorit (diiselmootorid ja mootoribensiin), kütuseelemente, elektrit, elektri ja sise põlemismootori kombinatsiooni (hübriid) või kütuselemendiga hübriidkütust. Mootorid on saanud tüübikinnituse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 2016/1628.

Eelnõu neljas peatükk sätestab toetuse taotluse menetlemise.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse toetuse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise.

Lõikega 1 sätestatakse, et PRIA kontrollib toetuse taotluses esitatud andmete õigsust ja toetuse saamise nõuetele vastavust, lähtudes kalandusturu korraldamise seaduse §-st 43 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 11 lõikest 6.

Lõikega 2 sätestatakse, et PRIA teeb toetuse taotluse rahuldamise otsuse arvestades ajaliselt varem esitatud taotlusi, kuna toetuste taotlusi ei hinnata ja paremusjärjestust ei koostata.

Lõikega 3 sätestatakse, et PRIA teeb toetuse taotluse mitterahuldamise otsuse järgmistel juhtudel:

- 1) toetuse taotleja, taotlus või kavandatud tegevus ei vasta nõuetele, mis on taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele esitatud;
- 2) toetuse taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealset kontrollimist;
- 3) taotluses või taotluse menetlemise käigus on teadlikult esitatud valeandmeid, mille alusel otsustatakse toetuse andmine või selle suurus.

Lõikega 4 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul peab PRIA tegema taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse. 30 tööpäeva hakatakse lugema sellest kuupäevast, millal toetuse taotleja esitas PRIA-le nõuetekohase taotluse.

Eelnõu viies peatükk sätestab nõuded toetuse saajale ja toetuse maksmisele.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse toetuse saaja kohutused.

Lõikega 1 sätestatakse, et toetuse taotleja peab ostetud mootorit või sellega seotud seadmeid sihipäraselt kasutama vähemalt 5 aasta jooksul arvates viimase toetusosa maksmisest PRIA poolt. Ostetud mootor ja sellega seotud seadmed peavad olema töökorras ja hooldatud.

Lõike 2 punktidega 1–6 sätestatakse toetuse saaja kohutused, mida toetuse saaja peab täitma sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Lõike 3 punktidega 1–3 sätestatakse täiendavad toetuse saaja kohutused, mis on seotud lühema perioodiga kui sihipärase kasutamise periood.

Lõike 3 punktiga 1 sätestatakse, et tegevused peavad olema ellu viidud toetuse rahuldamise otsuses märgitud tähtpäevaks, mis ei või olla pikem kui üks aasta arvates toetuse taotluse rahuldamise otsuse tegemise kuupäevast. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 63 lõikes 2 sätestatule peab tegevused ellu viima hiljemalt 31. detsembriks 2029. a. Perioodi lõpus kui toetuse taotluse rahuldamise otsuse ja 31. detsembri 2029. a vahele võib jääda vähem kui üks aasta, siis lüheneb ka selle võrra tegevuste elluviimise aeg.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja kord.

Lõike 1 punktidega 1–6 sätestatakse andmed, mis tuleb esitada koos maksetaotlusega.

Lõikega 1 sätestatakse nõuded arve, maksekorralduse ja hinnapakkumuse omavahelistele seostele. Näiteks maksekorraldusele tuleb märkida arve või arvete numbrid, mida konkreetse maksega tasuti. Teenuse või kauba eest koostatud arve peab sisaldama samu andmeid, mis on kantud hinnapakkumusele või kalkulatsioonile. Näiteks kui hinnapakkumusel on märgitud teenuse sisuks mingi kindlate andmetega mootori ostmine, siis peab ka arvel olema märgitud teenuse sisuks samasuguse mootori ostmine, mis on samasuguste tehniliste karakteristikutega, nagu on märgitud hinnapakkumusel. Kuludokumentide võrdlemisel peab olema PRIA-l võimalik tuvastada, et tasuti konkreetse arve eest ja teenuse sisuks on just see teenus või kaup, millele hinnapakkumus on küsitud või kalkulatsioon koostatud.

Lõikega 2 sätestatakse nõuded maksetaotluse kontrollimisele.

Lõikega 3 sätestatakse, et toetus makstakse välja siis, kui toetuse taotleja on tegevused nõuetekohaselt ellu viinud ning ostetud mootorit ja sellega seotud seadmeid on võimalik sihipäraselt kasutada ning ostetud varale on PRIA poolt läbi viidud kohapealne kontroll. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 18 lõike 3 alusel tagavad liikmeriigid, et kõiki asendatud või moderniseeritud mootoreid kontrollitakse füüsiliselt. Mootorit võib kasutada enne PRIA kohapealse kontrolli teostamist.

Lõikega 4 sätestatakse, et PRIA teeb toetuse maksmisest keeldumise otsuse kui selgub, et toetuse taotleja ei vasta meetme määruses kehtestatud nõuetele. PRIA teeb EMKVF-i toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saaja kohustusi.

Lõikega 5 sätestatakse tähtaeg mille jooksul peab PRIA tegema toetuse maksmise või toetuse maksmisest keeldumise otsuse. Otsuse tehakse 30 tööpäeva jooksul arvates nõuetekohaste dokumentide saamisest.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel on võetud aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Üleminekufondi ja Euroopa Merendus-, kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706), artikli 34 lõike 1 punktid a ja c ja artikli 34 lõike 1 punkt b. Toetatakse tegevusi, mis on suunatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139, millega luuakse Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond ja muudetakse määrust (EL) 2017/1004 (ELT L 247, 13.7.2021, lk 1–49), artiklis 29 sätestatud erieesmärgi saavutamisele.

4. Määruse mõjud

EMKVF-i meede „Perioodi 2021–2027 ranna- ja sisevete kalalaeva energiatõhususe parendamise toetus“ avaldab positiivset mõju keskkonnale, ettevõtlusele ja maapiirkonna majandusarengule.

Meede avaldab positiivset mõju keskkonnale. Meetme üheks spetsiifiliseks eesmärgiks on ranna ja sisevete kalapüügil kasutatavate aluste mootorite fossiilse kütusekulu ja seega ka kaudselt CO₂ heitme vähendamine. Meetme raames toetatakse ka elektrimootorite ostmist ja paigaldamist, mis omab otsest mõju kasvuhoonegaaside heitme vähendamisele.

Meetme majanduslik mõju avaldub eelkõige selles, et säästlikumate mootorite kasutuselevõtmine vähendab kutseliste kalurite kulutusi mootorikütustele, mis on üks olulisemaid kululiike kalanduses, aitades seeläbi suurendada ranna ja sisevete kalapüügi kasumlikust.

Meetme regionaalne mõõde avaldub eelkõige selles, et valdav osa ranna ja sisevete kutselistest kaluritest tegutsevad maapiirkondades ning maapiirkondade ettevõtjate majandustegevuste toetamine loob uusi võimalusi toimetulekuks, aitab kaasa töökohtade loomisele maapiirkondades ja sotsiaalse elujõulisuse tõusule.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Meetme raames antavat toetust rahastatakse 70% ulatuses EMKVF-ist ja 30% ulatuses Eesti riigi riigieelarvest. Meetme eelarve on 400 000 eurot, sealhulgas 280 000 eurot EL-i osa ja 120 000 eurot Eesti riigieelarve osa. Toetuse taotluste ja väljamakse taotluste menetlemisega seotud kulud PRIA-le ja meetme rakendamise kulud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile nähakse ette Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves.

6. Määruse jõustumine

Määruse jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Kliimaministeeriumile õigusaktide eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Eelnõu saadetakse arvamuse saamiseks PRIA-le ja kalanduse kohalikele tegevusrühmadele.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler